



[Linkki julkaisuun](#)

**KUNTA
LIITTO**

Isot reformit ja kuntatalous

Sisällysluettelo

Johdanto	4
Kestävän kuntatalouden rakentaminen epävarmuuden keskellä	7
Vuosien 2023–2024 talousnäkömät paranevat – vai paranevatko sittenkään?	10
Yhteiset asukkaat – kunnan ja hyvinvointialueen tärkein yhteinen nimittäjä	17
Sote-uudistuksen talousvaikutukset kuntiin	20
Talousraportoinnilla tärkeä rooli rahoituksen siirrossa	26
Investointien ja velan merkitys	29
Mitä uudistuksessa tapahtuu kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kiinteistöille?	31
Toiminta ei pyöri ilman tukipalveluja – seuraava sote-soppa?	35
Kunnille vastuu työvoima- ja yrityspalveluista vuonna 2024	38
Sisäinen tarkastus tukee kuntaa muutoksissa	46

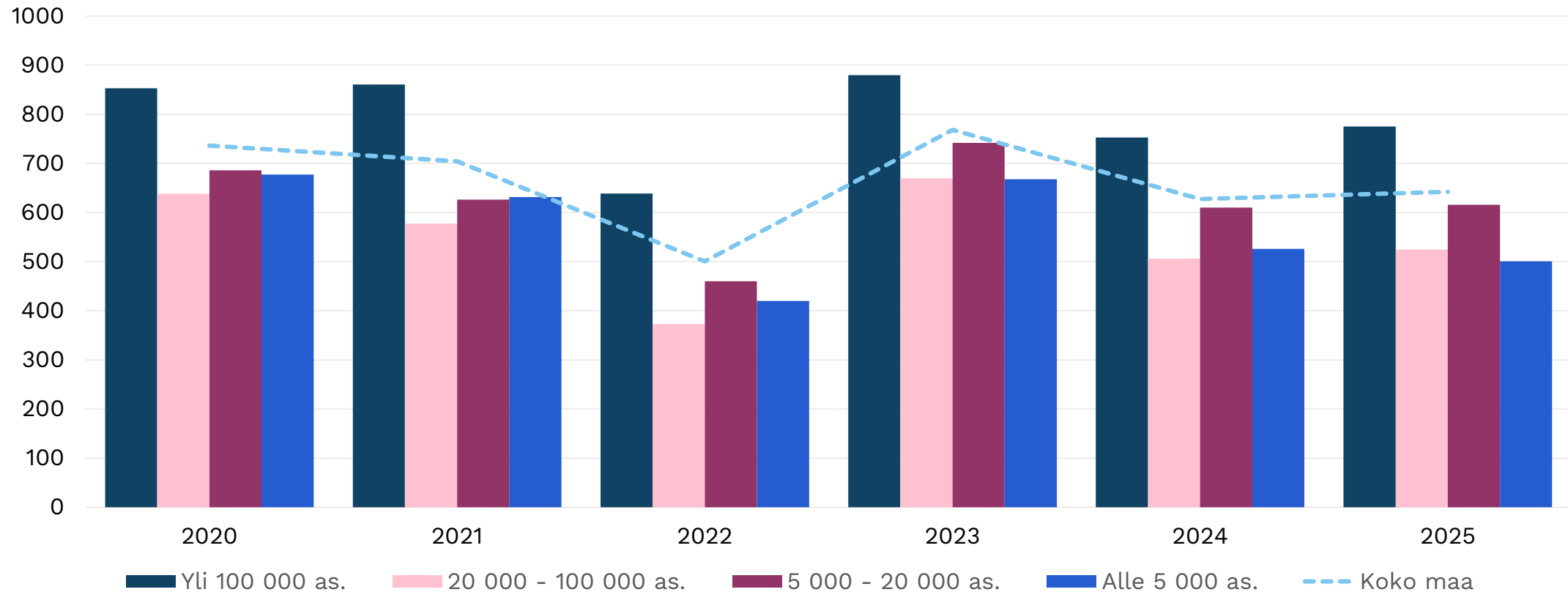
Kestävän kuntatalouden rakentaminen epävarmuuden keskellä

- Kuntatalouden kestävyys turvataan onnistuneella päätöksenteolla
- Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen hallintouudistuksen kokonaisvaikutusta kuntien talouteen on kuitenkin erittäin vaikea vielä ennakoida
- Taloudeltaan kestävä kunta
 - järjestää lakisääteiset palvelut kustannusvaikuttavasti nykyisille asukkailleen,
 - varautuu järkevästi sellaiseen tulevaisuuteen, jonka pohjana on realistinen näkymä väestörakenteesta ja sen palvelutarpeesta,
 - mitoittaa investoinnit ja päätökset esimerkiksi palveluverkosta järkevästi suhteessa realistiseen tulevaisuudenkuvaan,
 - tekee aktiivisesti yhteistyötä naapurikuntien, hyvinvointialueen ja muiden lähialueen toimijoiden kanssa ja
 - vahvistaa puskureita ja muutosvalmiuttaan jatkuvasti.
 - Kestävän talouden kunnassa varoja jää myös kunnan ja alueen kehittämiseen.

Miltä kuntatalous näyttää soten jälkeen eri kuntakokoryhmissä?

- Sote-uudistus voi helpottaa kuntatalouden ennustettavuutta, kun väestön ikääntymisen myötä nopeasti kasvaneet sote-kustannukset siirtyvät valtion rahoitettavaksi
- Kuntien vuosikatteen ennakoidaan pysyvän vahvalla tasolla myös soten jälkeisinä vuosina. Painelaskelmatyypissä ennusteessa ei ennakoida seuraavan hallitusohjelman kuntapäätöksiä tai kuntien sopeutustoimia tulevina vuosina.
- Vahvimmat kuntakokoryhmät löytyvät yli 100 000 sekä 5 000–20 000 asukkaan kunnista. Keskisuuren, 20 000–100 000 asukkaan, kuntakokoryhmän vuosikate on ennusteessa huolestuttavan matala.
- Kaikkien kuntien, mutta erityisesti suurten kaupunkien, rahoitusasemaa haastaa tulevaisuudessa investoinnit. Investoinnit painavat kuntatalouden tasapainon lievähkölle miinukselle myös tulevaisuudessa.

Vuosikate kuntakokoryhmittäin 2020-2025, €/as



Lähde: VM 12.2021 / Kuntaliitto

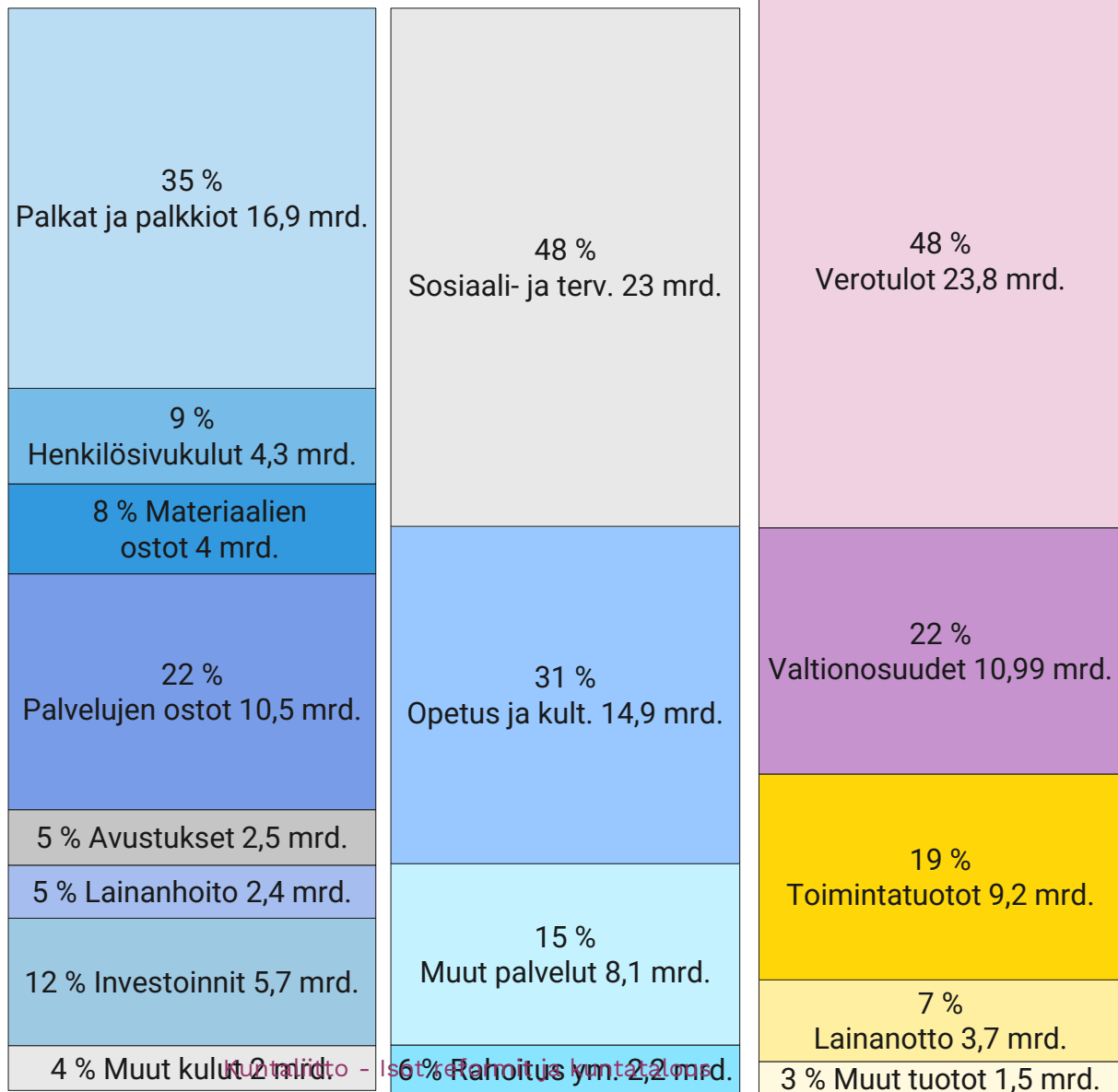
Muutosjohtaja Ville-Veikko Ahonen, valtiovarainministeriö

Yhteiset asukkaat – kunnan ja hyvinvointialueen tärkein yhteinen nimittäjä

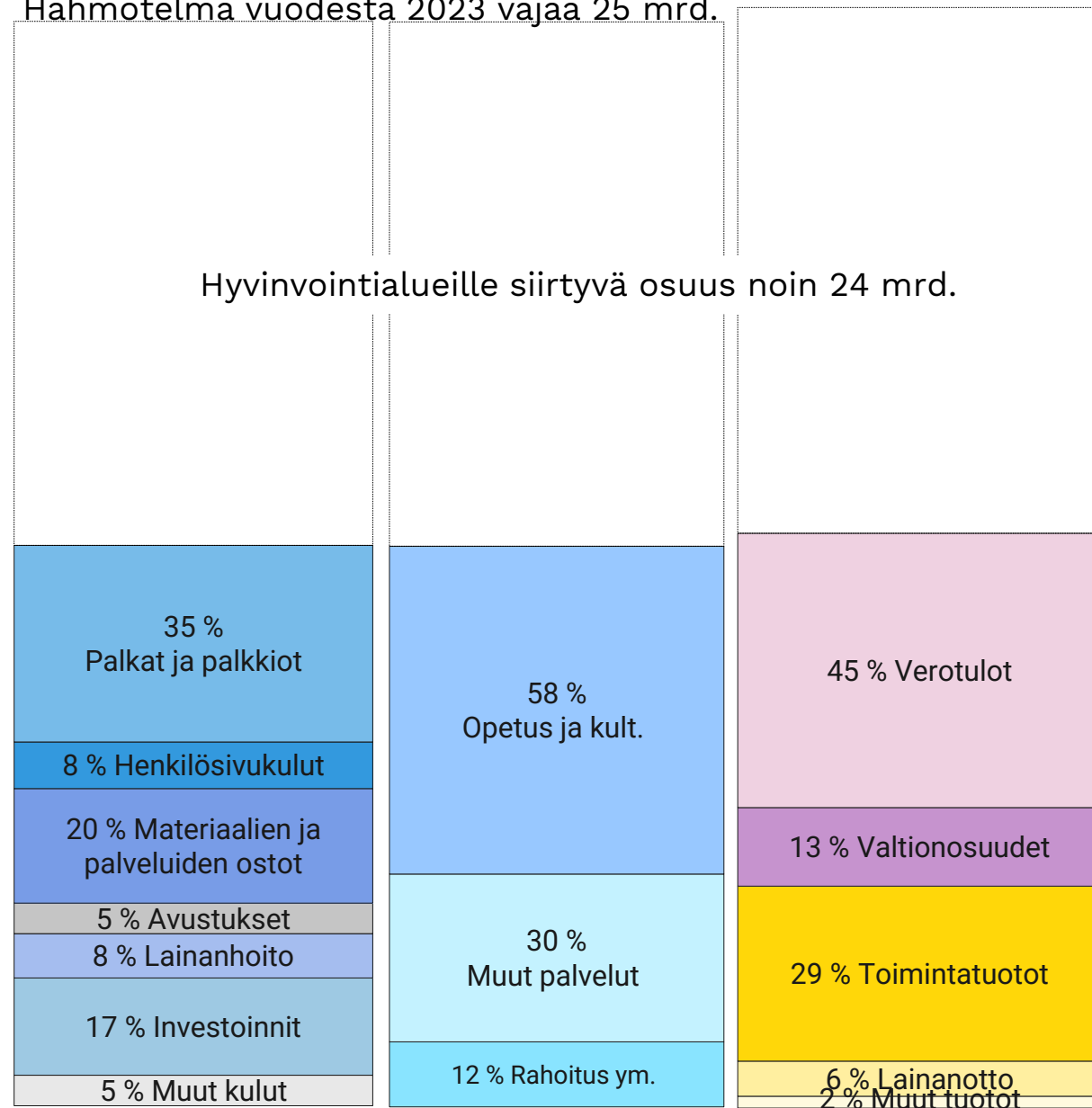
- Kuntia ja hyvinvointialueita yhdistävät samat kuntalaiset palvelujen käyttäjinä. Asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on jatkossa yhtä lailla kuntien ja perustettavien alueiden tehtävä.
- Sote-uudistus on myös alueellinen elinvoimakysymys. Jokainen hyvinvointialue on paikallisesti merkittävä työllistäjä ja melkein kaikilla alueilla myös suurin työnantaja.
- Kuntien ja hyvinvointialueiden välille syntyy monia yhdyspintoja
 - Toimitilat, oppilas- ja opiskelijahuolto, tukipalvelut, yhteisomisteiset yhtiöt jne.
 - Kunnat ja alueet voivat olla kumpikin tahoillaan rahoittamassa samoja kolmannen sektorin toimijoita
 - Hyvinvointialuelain 14 §:n mukaan kunnan ja alueen tulee neuvotella yhdyspinta-asioista vähintään valtuustokausittain.
- Hyvinvointialueen hyvä taloudellinen tilanne on kuntien etu sekä julkisen talouden kokonaisuuden että alueellisen näkökulman, esimerkiksi työllisyyden kautta.
- Hyvinvointialueiden perustaminen lisää kilpailua hallinnon ammattilaisista vuoden 2022 aikana.

Kuntien ja kuntayhtymien talous nyt ja tulevaisuudessa

Tulos- ja rahoituslaskelman mukaiset ulkoiset tulot ja menot
Arvio vuodelle 2020 noin 49 mrd.



Tulos- ja rahoituslaskelman mukaiset ulkoiset tulot ja menot
Hahmotelma vuodesta 2023 vajaa 25 mrd.



6 Luvut vuoden 2020 hintatasossa. Luvuissa huomioitu koronatuojien aiheuttama ylijäämä, jonka seurauksena tulot ovat kuluja korkeammat. Lähde: Kuntaliitto, Tilastokeskus, valtiovarainministeriö.

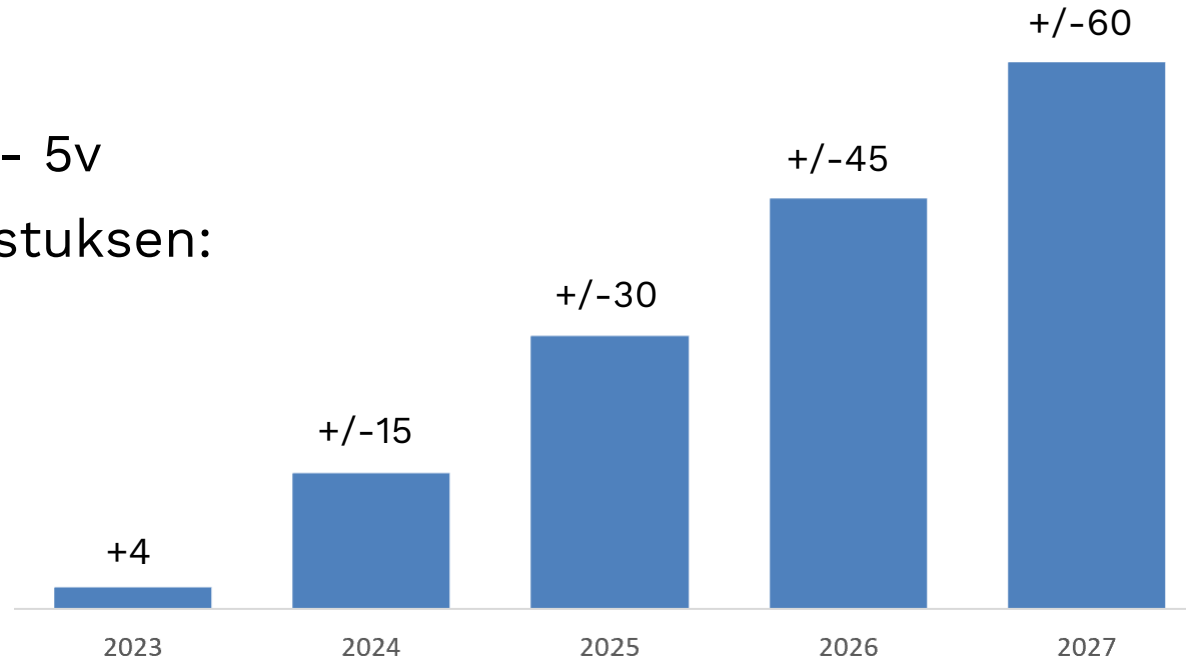
Kuntien menot ja rahoitus ennen ja jälkeen sote-uudistuksen

	Ennen	Jälkeen
Kuntien nettomenot €/as.	6 376	2 627
- siitä sote-menot €/as.	3 749	0
Kunnallisverot €/as.	3 853	1 520
Kiinteistöverot €/as.	368	368
Yhteisöverot €/as.	367	245
Valtionosuudet €/as.	1 927	610
Verorahoitus yhteensä €/as.	6 515	2 743
Kunnallisverot verorahoituksesta	59 %	55 %
Kiinteistöverot verorahoituksesta	6 %	13 %
Yhteisöverot verorahoituksesta	6 %	9 %
Valtionosuudet verorahoituksesta	30 %	22 %
Kunnallisvero-%	20,01	7,62

Lähde: valtiovarainministeriö / Kuntaliitto.

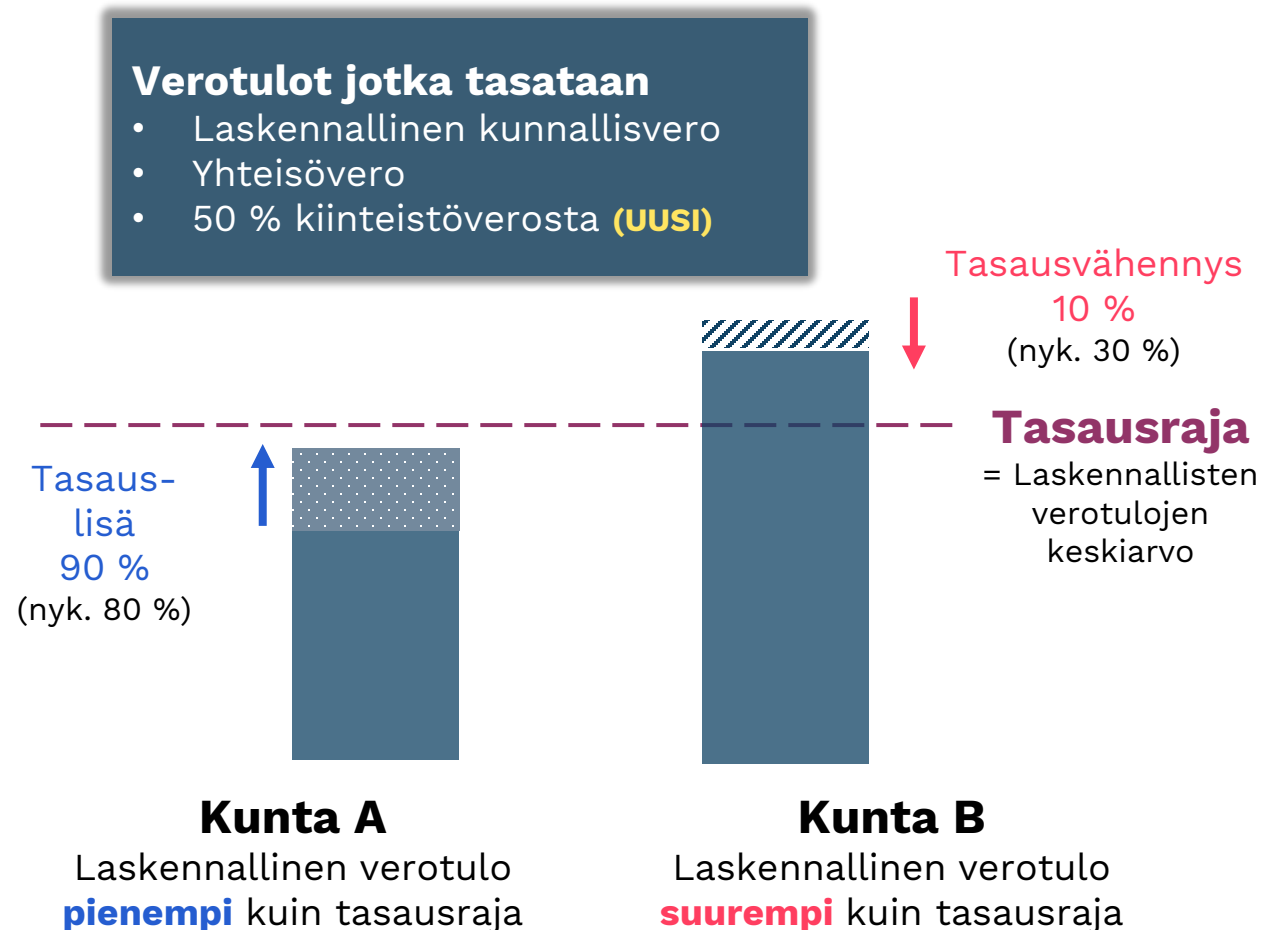
Kaksiosainen järjestelmämuutoksen taseus: muutosrajoitin ja siirtymätaseus

- Sekä muutosrajoitin että siirtymätaseus jäävät pysyväksi osaksi kuntien valtionosuutta
- Muutosrajoitin 60 %
- Siirtymätaseus +/- 60 e/as. - 5v
- Siirtymätaseus takaa porrastuksen:



Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus

- Tasauslisän ja –vähennyksen **prosenttiosuudet** muuttuvat
- **Puolet kiinteistöverosta** sisällytetään tasattaviin verotuloihin ja ne tasataan yhdessä kunnallis- ja yhteisöveron kanssa
 - Voimalaitoksista ainoastaan ydinvoimalaitokset, ei muut voimalaitokset.



Taloustraportoinnilla tärkeä rooli rahoituksen siirrossa

Tietopohja

- Veroprosenttileikkaus vuosien 2021 tilinpäätöksen ja 2022 talousarvion perusteella koko maan tasolla.
- Kuntakohtaiset valtionosuuslaskelmat 2021 ja 2022 palveluluokittaisten tilinpäätösten perusteella.

Huomioitava erityisesti

- Kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspintatehtävät
- Tukipalvelut, työterveyshuolto, tilavuokrauspalvelut
- Saadut ja annetut avustukset (ml. Covid19)
- Eläkemenoperusteiset maksut
- Kuntayhtymien ali-/ylijäämien kattaminen/palautus

Investoinnit ja velkaantuminen

- Kuntien investoinnit ylläpitäneet kasvua ja työllisyyttä - näin tulee olla myös jatkossa
- Investointipäätösten ja velkarahoituksen käytön tulisi perustua huolelliseen arvioon väestökehityksestä, palvelutarpeista ja -verkosta sekä tulopohjasta
 - Ajureina välttämättömyys, mutta yhä useammin myös ulkoiset tekijät, esimerkiksi sääntelyn ja kestävän kehityksen vaatimukset
 - Investointien ja velan merkitys erilainen kasvavalle (palvelukysyntä) ja väestöään menettävälle (sopeutusinvestoinnit) kunnalle – oleellista velkakestävyys ja lainanhoitokyky
- Kyky investoida: tulorahoitus + tilikauden ylijäämän sallima velkaantumisvara
 - Investointikykyä voidaan lisätä tulosta parantamalla tai omaisuutta myymällä
- Sosiaali- ja terveystoimen siirryttyä kuntien investointeja, investointikykyä ja velkaa arvioitava uusista lähtökohdista. Missä perusteltua olla ja kyetään olemaan mukana?
 - Monissa kunnissa myös yhtiöiden merkitys kunnan toiminnasta ja taloudesta kasvaa - minkälaisia vastuita ja ehtoja? Kuntastrategia ja omistajaohjaus korostuvat

Velan ja kustannusten hallinta

- Kuntien toiminnassa korostuvat jatkossa yhteistyö ja kumppanuudet
 - Hyvin hoidettuna edistävät investointeja, rahoituksen käyttöä ja alueen menestystä
 - Hyötyjen ohella riskien ja vastuiden jakamista -> sopimusosaaminen korostuu
- Säädännön näkökulma
 - Yhteistyössä otettava huomioon valtioneuvoston sääntely
 - Kuntalain 129 §: kunnan antaman lainan, takauksen tai muun vakuuden kriteerit
 - Vuokraamiseen perustuvat ratkaisut rinnastetaan velkavastuisiin
- Kustannusten hallinta
 - Korkokustannuksia voidaan hallita monin tavoin (esim. johdannaiset) - ei kuitenkaan yhtä oikeaa tapaa, vaan keinot ratkaistava kunnan omaa tilannetta parhaiten palveleviksi
 - Kokonaiskustannuksiin (ja riskien hallinnan tarpeisiin) vaikuttavat monet tekijät: esim. investointien priorisointi, budjettirajoitteet ja kestävä kehityksen tavoitteet
 - Kokonaiskustannuksissa huomioitava muut mahdolliset oheisvaikutukset, myös tulot
 - Toteutus- ja rahoitusratkaisuja otettava käyttöön siten, ettei synny uusia riskejä

Omaisuuksjärjestelyt

Sairaanhoidopiirit, erityishuoltopiirit

Varat ja velat sekä sitoumukset siirtyvät

- **Ei korvausta**
- Kuntayhtymäosuudet kirjataan kunnassa peruspääomaa vastaan
- Kuntayhtymän alijäämät katettava ennen siirtoa, ylijäämät voidaan palauttaa jäsenkunnille



Kunnat ja muut kuntayhtymät

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen:

- **irtain omaisuus (ei osakkeet)**
- **sopimukset ja**
- **lomapalkkavelka siirtyvät**
- osakeyhtiön osakkeet, jotka kuntaomistaa sote-palvelujen järjestämistä tai tuottamista varten kuitenkin siirtyvät*
- **Ei korvausta**
 - Irtain omaisuus ja lomapalkkavelka kirjataan peruspääomaa vastaan
 - Oikeus kompensatioon laskennallisen veronkorotustarpeen (0,5 %-yks.) perusteella
- **Toimitilat vuokrataan 3+1 vuodeksi**



HYVINVOINTI-
ALUE
1.1.2023

*Sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamisena pidettäisiin myös sellaista osakeyhtiömuodossa toteutettua toimintaa, joka palvelee yksinomaan sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja jonka toiminta on välttämätön edellytys varsinaisten sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamiselle ja toteuttamiselle (esim. sosiaali- ja terveydenhuollon potilas- ja asiakastietojärjestelmäyhtiöt)

Tukipalveluiden tuottamisen vaihtoehtoja

1

Omana toimintana

liikelaitos mahdollinen

2

Hankinnat yrityksiltä

ml. markkinoilla toimivat
kuntien omistamat yhtiöt
yhteishankinnat mahdollisia,
myös alueiden ja kuntien
yhteishankinnat

3

In house-yhtiöt

Yhden tai useamman alueen
yhteiset sidosyksiköt
Kuntien ja hyvinvointialueen
yhteiset sidosyksiköt

4

Hyvinvointi- alueiden välinen sopimus

Järjestämislain 36 §:n
mukainen
hyvinvointialueiden
yhteistyösopimus

5

Hyvinvointiyhtymä

6

Lakisääteiset tukipalvelut (kansalliset toimijat)

Esim. hallinnon turvaverkko
TUVE

X

Ei mahdollista: Kunta tuottaa suoraan
tukipalveluita hyvinvointialueelle tai
hyvinvointialue kunnalle

Työnantajien ja työnhakijoiden TE-palvelut kuntien järjestämisvastuulle 2024.

Kuntien työllisyyden ratkaisumalli perustuu pohjoismaiseen työllisyydenhoidon malliin, kuntakokeilujen kokemuksiin ja on luotu kuntien edustajien kanssa vastaamaan erilaisten kuntien tarpeisiin.

Palvelut yhden luukun periaatteella sekä työnhakijoille että työnantajille

- Kunnissa vahvaa ymmärrystä mm. asiakasprosesseista ja elinkaaritarmeista.

Lisäarvoa kuntaekosysteemistä

- Kunnat voivat eri toiminnoissaan edistää uusien työpaikkojen luomista, työn kysyntää ja tarjontaa sekä ehkäistä työttömyyttä nykyistä laajemmin

Yhteistyö kuntien ja valtion välillä

- Kansalliset järjestelmätason palvelut, kuten digijärjestelmät, paikallisen työllisyyden hoidon tueksi

Yhteydet soten ja osaamisen palveluihin

- Vahvistamalla yhdyspintoja asiakaslähtöinen ja toimiva kokonaisuus asiakkaille

Elinvoimainen ”uusi kunta”

- Kuntien työllisyyden ratkaisumalli yhdistää työnantajien ja työnhakijoiden palveluita kuntien elinvoiman edistämiseen osana sote-uudistuksessa tunnistettua uusi kunta –ajattelua.



TE-palveluiden siirto ja kuntien työttömyysturvaa koskevan rahoitusvastuun laajentaminen

Työttömyysturvan rahoitusvastuun laajentaminen

Lisäkustannus kunnille noin 400 milj. € (vuoden 2019 tasossa)

Vastaava kompensatio tuloihin

Kuntatalous (2024)

Toimintakate 13,1 mrd. €

Valtionosuudet 3,2 mrd. €
Verotulot 12,8 mrd. €

Kunnille siirtyvät TE-palvelut

Siirtyvä rahoitus maks 700 milj. €

Valtionosuuden lisäys (100 %)

Järjestämismvastuu:

kunta tai yhteistoiminta-alue, jonka työvoimapohja väh. 20 000 hlöä



KUNTA LIITTO